plici locutione proponendo : si enim Deus velit quod talis Angelus intermedius illam veritatem sciat, etiam providebit, ut a superiori Angelo illuminetur, et non ab inferiori. Unde nunquam datur casus quod ab inferiori illuminetur superior ut dicit S. Thomas in hac quæstione cvi, art. iii, licet aliquando reveletur aliquid inferiori in secreto, quod non intermedio.

Et hæc sufficiant pro tota ista materia de Angelis ad laudem, et gloriam Salvatoris nostri Jesu Christi, Beatissimæ Virginis, et beati Thomæ.

FINIS TOMI QUARTI.

INDEX.

TRACTATUS DE SACRO TRINITATIS MYSTERIO. 1

QUÆSTIO XXVII.

De processione divinarum Personarum. 1
Summa litteræ. 1
Disputatio XII. — De processionibus intra Deum. 2
Articulus I. — Qui errores fuerint circa processiones Personarum, et mysterium Trinitatis. 2
Hæresis Sabelliana, et origo ejus. 3
Arii hæresis. 5
Prima Arii moderatio. 7
Secunda moderatio Arii, et Eusebii Cæsariensis. 9
Tertia moderatio Semiarianorum, et dissensio discipulorum Arii. 10
Macedonii hæresis circa Spiritum sanctum. 13
Quid Mahumetes, Abailardus, et alii de Trinitatis mysterio senserint. 14
Quid novi hæretici, et Transylvani de Trinitatis mysterio senserint. 16
Articulus II. — Vera de Trinitatis mysterio fides stabilitur. 17
Distinctio trium Personarum vera, et realis. 18
Consubstantialitas, et unitas naturæ contra Arianos. 25
Articulus III. — Expediuntur ea quæ contra hoc mysterium ab hæreticis, et infidelibus objiciuntur. 35
Loca Scripturæ explicantur. 35
Non repugnat divinæ naturæ multiplicatio Personarum ad intra. 45
Non contrariatur principiis luminis naturalis hoc mysterium. 52
Sophismata hæreticorum futilia. 60
Articulus IV. — Utrum sint necessariæ processiones reales ad distinctionem Personarum, et D. Thomas recte illas dari probaverit. 67
Distinctio Personarum necessario exigit processiones. 67
Recte probat D. Thomas dari processionem ad intra in Deo. 76
Articulus V. — Utrum processiones divinæ sint formaliter operationes vitales, et quæ, an emanationes naturæ. 90
Opiniones circa utramque difficultatem. 90
Philosophica præsupposita. 93
Resolutio theologica circa processiones divinas. 106
Fundamenta Durandi, et Scoti convulsa. 117
Articulus VI. — Utrum processio Verbi sit formaliter, et in quarto modo per se generatio. 120
Definitio generationis quomodo accommodetur Filio. 121
Processio Verbi in Deo formaliter in quarto modo per se est generatio. 126
Solvuntur argumenta. 135
Articulus VII. — Qua ratione processio Spiritus sancti non sit generatio. 141
Duo præsupposita philosophica. 142
Rationes D. Thomæ efficaciter probant processionem Spiritus sancti non esse generationem. 150
Solvuntur argumenta. 159
An possit Spiritus sanctus dici Filius naturalis ratione sanctitatis divinæ, qua sanctus est. 167

QUÆSTIO XXVIII.

De relationibus divinis. 170
Summa litteræ. 170
Disputatio XIII. — De relationibus divinis. 171
Articulus I. — Quomodo essentia divi-

na, et relationes distinguantur. 171
Unum præsuppositum de fide, alterum ex philosophia. 171
Relationes divinæ sola ratione distinguuntur ab essentia. 174
Alia distinctio virtualis a modernis inventa rejicitur. 183
Articulus II. — An relationes sint de conceptu essentiæ, et e converso. 185
Solvuntur argumenta. 194
Articulus III. — Utrum tres relationes dicant tres perfectiones, existentias, et alia similia attributa multiplicent. 205
Relationes divinæ quomodo dicant perfectionem. 206
Existentia non multiplicatur in relationibus. 218
Veritas, bonitas, infinitas, sanctitas non multiplicantur. 223
Subsistentiæ multiplicantur in Personis. 230

QUÆSTIO XXIX.

De Personis divinis. 232
Summa litteræ. 232

QUÆSTIO XXX.

De pluralitate Personarum. 233
Summa litteræ. 233

QUÆSTIO XXXI.

De his quæ ad unitatem, vel pluralitatem pertinent in divinis. 234
Summa litteræ. 234

QUÆSTIO XXXII.

De divinarum Personarum cognitione. 235
Summa litteræ. 235
Disputatio XIV. — De Personis divinis, et notionibus in communi. 236
Articulus I. — Explicatur quid sit persona, hypostasis, subsistentia, et substantia. 236
Quæ sint præsupponenda. 236
Definitio personæ explicata, et defensa. 239
Quid sit personalitas in communi, quid personalitas divina, et quomodo tribus Personis sit communis. 241
Articulus II. — Utrum detur in Deo subsistentia absoluta præter tres relativas. 251
Mens D. Thomæ. 252
Fundamentum ex ratione. 255
Corollaria ex dictis. 258
Solvuntur argumenta. 259
Articulus III. — Utrum sint ponendæ in Deo quinque notiones, quatuor relationes, et tres proprietates. 267
Ex naturalibus effectibus est incognoscibilis Trinitas. 267
Difficultates circa notionum, et relationum numerum. 273
Primæ difficultati respondetur. 275
Secundæ difficultati satisfit. 281
Articulus IV. — Quomodo sit utendum nominibus significantibus unitatem, vel pluralitatem, concretum, aut abstractum in divinis. 288
Quid de aliis nominibus significantibus pluralitatem, vel unitatem. 291

QUÆSTIO XXXIII.

De Persona Patris. 297
Summa litteræ. 297

QUÆSTIO XXXIV ET XXXV.

De Persona Filii. 297

QUÆSTIO XXXVI, XXXVII ET XXXVIII.

De Persona Spiritus sancti. 298
Disputatio XV. — De Personis divinis in speciali. 299
Articulus I. — Quid importet formaliter ratio ingeniti in Patre. 299
Articulus II. — Utrum Verbum divinum procedat in quarto modo per se ex cognitione omnium Personarum divinarum, et creaturarum. 310
Resolutio ex mente D. Thomæ. 313
Solvuntur argumenta. 322
Articulus III. — Utrum si Spiritus sanctus non procederet a Filio, distingueretur ab illo. 330
Græcorum error circa processionem Spiritus sancti rejectus. 330
Si Spiritus sanctus non procederet a Filio, non distingueretur ab illo. 340
Expediuntur fundamenta Scoti. 347
Fundamenta Græcorum extirpantur. 354
Articulus IV. — Utrum Spiritus sanctus ex sua characteristica proprietate petat procedere a duabus Personis, et unico principio spiratore. 357
Spiritus sanctus per se quarto modo procedit ex duabus Personis. 358
Unus spirator est Pater, et Filius, non una subsistentia spirativa, nec unum individuum subsistens, qui sit hic spirator. 366
Virtus spirativa quomodo sit immediate in Patre, et Filio. 377
Articulus V. — Utrum Pater, et Filius diligant se Spiritu sancto. 380

QUÆSTIO XXXIX.

De Personis ad essentiam relatis. 385
Summa litteræ. 385
Regulæ pro prædicationibus divinis. 386

QUÆSTIO XL.

De Personis in comparatione ad relationes, et proprietates. 389
Summa litteræ. 389

QUÆSTIO XLI.

De Personis in comparatione ad actus notionales. 390
Summa litteræ. 390

QUÆSTIO XLII.

De æqualitate, et similitudine divinarum Personarum. 391
Summa litteræ. 391
Disputatio XVI. — De constitutivo Personarum, et actibus notionalibus. 392
Articulus I. — Quæ sit forma constituens Personas in divinis. 392
Punctus difficultatis, et expeditio ejus quoad Personas procedentes. 394
Paternitas sub conceptu paternitatis constituit primam Personam non procedentem. 398
Solvuntur argumenta. 410
Articulus II. — Quo modo ratio voluntarii inveniatur in actibus notionalibus. 417
Articulus III. — Quid sit potentia generativa, et spirativa in Deo. 423
Articulus IV. — Quibus modis dicatur una Persona esse in alia, et æqualis, vel similis alteri. 431
Quæ prioritas concedenda, vel neganda sit in Personis divinis. 434
Relatio æqualitatis, et similitudinis qualis sit in divinis. 437

QUÆSTIO XLIII.

De missione Personarum divinarum. 442
Summa litteræ. 442
Disputatio XVII. — De missione Personarum divinarum. 443
Articulus I. — Quid sit missio, et quibus Personis conveniat. 443
Corollaria ex dictis. 449
Solvuntur argumenta. 450
Articulus II. — Quos effectus connotet missio, et quomodo dividatur in visibilem, et in invisibilem. 450
Articulus III. — Utrum non solum dona gratiæ, sed etiam ipsa Persona divina detur, et existat realiter in anima ex vi missionis. 466
Variæ sententiæ circa difficultatem, ejusque resolutio. 467

TRACTATUS DE CREATIONE. 482

QUÆSTIO XLIV.

De processione creaturarum a Deo. 482
Summa litteræ. 482

QUÆSTIO XLV.

De modo emanationis rerum a primo principio. 483
Summa litteræ. 483

QUÆSTIO XLVI.

De principio durationis rerum creatarum. 484
Summa litteræ. 484

QUÆSTIO XLVII.

De rerum distinctione in communi. 484
Summa litteræ. 484

QUÆSTIO XLVIII.

De rerum distinctione in speciali. 485
Summa litteræ. 485

QUÆSTIO XLIX.

De causa mali. 486
Summa litteræ. 486
Disputatio XVIII. — De creatione rerum. 486
Articulus I. — Quid fides doceat circa creationem, et articulum Dei creatoris. 486
Quid fides in hac parte probet, quid ratio. 489
Solvuntur objectiones. 494
Articulus II. — Quid sit creatio ipsa tam active ex parte Dei, quam passive ex parte creaturæ. 498
Creatio ex parte Dei est actio externa entitative, et temporalis denominative. 500
Creatio ex parte creaturæ non esse aliquid medium inter Deum, et rem creatam. 505
Creatio non est mutatio realis, nec de prædicamento actionis. 513
Solvuntur argumenta. 515
Articulus III. — Quæ res proprie creentur. 519

Solvuntur argumenta. 526
Articulus IV. — Utrum potentia creativa principaliter, vel instrumentaliter possit creaturæ communicari. 531
Implicat creaturam vi nativa creare. 532
Implicat dari instrumentum creationis physicum. 546

TRACTATUS DE ANGELIS. 559

QUÆSTIO L.

De substantia Angelorum absolute. 559
Summa litteræ. 559

QUÆSTIO LI.

De comparatione Angelorum ad corpora. 560
Summa litteræ. 560
Disputatio XIX. — De existentia, et quidditate Angelorum. 561
Articulus I. — Quid fides doceat circa existentiam, et naturam Angelorum. 561
Quid de Angelis per certam consequentiam colligatur ex Scriptura. 563
Difficultates circa corporeitatem Angelorum enodantur. 570
Articulus II. — Utrum Angelus careat omni compositione materiæ, et formæ. 574
Sententia D. Thomæ. 574
Solvuntur argumenta. 580
Articulus III. — Utrum repugnet dari plures Angelos solo numero differentes. 584
Implicatio multiplicationis individualis naturæ angelicæ. 585
Ratio implicationis. 588
Solvuntur argumenta. 592
Angeli non essent de facto multiplicati numero, etiamsi multiplicatio eorum esset possibilis. 598
Articulus IV. — Utrum Angeli sint per naturam incorruptibiles. 603

QUÆSTIO LII.

De comparatione Angelorum ad loca. 609
Summa litteræ. 609

QUÆSTIO LIII.

De motu locali Angelorum. 609
Summa litteræ. 609
Disputatio XX. — De loco, et motu Angelorum. 610
Articulus I. — Quæ sit in Angelo ratio existendi in loco. 610
Variæ sententiæ. 613
Resolutio ex mente D. Thomæ. 614
Articulus II. — Expediuntur difficultates contra sententiam propositam articulo præcedenti. 629
Articulus III. — Utrum repugnet unum Angelum esse in pluribus locis, vel plures in uno. 639
Angelus potest esse in majori vel minori loco intra eamdem sphæram. 639
Angelus non potest esse simul in pluribus locis adæquatis. 643
Angelus quomodo possit esse in duplici loco inadæquato. 646
Non possunt Angeli esse simul in eodem loco formali. 651
Articulus IV. — Utrum Angelus in suo motu necessario debeat transire per media. 656
Non repugnat Angelum moveri de uno loco ad alium non transeundo per medium. 662
Solvuntur argumenta. 669
Articulus V. — Utrum motus Angeli in spatio possit fieri in instanti. 674
Variæ sententiæ. 675
Resolutio. 676
Solvuntur argumenta. 681

QUÆSTIO LIV.

De cognitione Angelorum. 690
Summa litteræ. 690

QUÆSTIO LV.

De medio cognitionis angelicæ. 691
Summa litteræ. 691
Disputatio XXI. — De intellectu, et speciebus Angelorum. 691
Articulus I. — Quid de potentia intellectiva, et intelligere Angeli D. Thomas probaverit. 691
Recte probat D. Thomas intelligere Angeli non esse ejus substantiam. 692
Recte probat D. Thomas quod intelligere Angeli non sit ejus esse. 703
Quod potentia intellectiva non sit substantia Angeli. 709
Articulus II. — Utrum Angelus indigeat specie intelligibili superaddita ad intelligendum se. 717
Variæ sententiæ. 719
Resolutio. 720
Secunda pars conclusionis de accidentibus Angeli. 729
Articulus III. — Utrum respectu aliorum objectorum habeat Angelus species infusas, vel acquisitas. 734
Angelus indiget speciebus superadditis, idque efficaciter probatur a D. Thoma. 734
Angeli non acquirunt alias species ab objectis, sed a Deo habent illas infusas. 742
Species angelicæ non sunt propriæ passiones in rigore loquendo, sed accidentia inseparabilia. 756
Articulus IV. — Utrum superiores Angeli intelligant per species universaliores, et quomodo. 763
Species angelicæ quanto superiores, tanto universaliores, etiam respectu diversarum quidditatum. 766
Solvuntur argumenta. 772

QUÆSTIO LVI.

De cognitione Angelorum respectu rerum immaterialium. 785
Summa litteræ. 785

QUÆSTIO LVII.

De Angelorum cognitione respectu rerum materialium. 785
Summa litteræ. 785

QUÆSTIO LVIII.

De modo cognitionis angelicæ. 786
Summa litteræ. 786
Disputatio XXII. — De objecto, et modo cognitionis angelicæ. 787
Articulus I. — Utrum Angelus comprehensive cognoscat tam res inferiores, quam Angelos superiores. 787
Quid certum sit in hac parte. 789
Quomodo Angelus inferior cognoscat superiorem. 792
Fundamenta opposita solvuntur. 800
Articulus II. — Quomodo Angelus futura, et præterita cognoscat. 805
Supponuntur certa. 805
In quo sit difficultas, ejusque resolutio. 808
Corollaria ex dictis. 819
Solvuntur difficultates a principio. 827
Articulus III. — Qua ratione Angelus non cognoscat naturaliter cogitationes cordis. 831
Examinatur ratio incognoscibilitatis in his secretis. 832
Articulus IV. — Utrum Angelus possit intelligere aliud discurrendo vel componendo, et dividendo. 846
Quid sit supponendum. 846
Quid sit tenendum. 848
De compositione, et divisione intellectus in Angelo. 862
Duo corollaria. 865

QUÆSTIO LIX.

De voluntate Angelorum. 868
Summa litteræ. 868

QUÆSTIO LX.

De amore, et dilectione Angelorum. 868
Summa litteræ. 868

QUÆSTIO LXI.

De productione Angelorum in esse naturæ. 869

QUÆSTIO LXII.

De perfectione Angelorum in esse gratiæ, et gloriæ. 870
Summa litteræ. 870

QUÆSTIO LXIII.

De Angelorum malitia. 871
Summa litteræ. 871
Disputatio XXIII. — De merito, et peccato Angelorum. 872
Articulus I. — Utrum dari possit creatura ex sua natura impeccabilis. 872
Resolutio ex D. Thoma. 873
Secunda conclusio. 880
Solvuntur argumenta. 888
Articulus II. — Utrum Angelus potuerit peccare in primo instanti. 895
Variæ sententiæ. 896
Eligitur sententia D. Thomæ, ostenditur aliorum auctorum inefficaces esse rationes. 897
Efficacia rationis D. Thomæ. 903
Solvuntur argumenta. 911
Articulus III. — Quo genere peccati, et circa quod objectum peccaverit Angelus. 926
Genus peccati Angeli. 926
Species peccati Angeli. 932
Singularitas peccati Angeli, circa quod objectum determinate superbierit. 940
Quid de appetitu unionis hypostaticæ. 946

QUÆSTIO LXIV.

De pœna dæmonum. 957
Summa litteræ. 957
Disputatio XXIV. — De termino viæ Angelorum, et damnatione dæmonum. 957
Articulus I. — Quot instantibus via Angelorum fuerit terminata. 957
Primum initium viæ, seu primum instans solum duravit per durationem correspondentem nostro instanti. 958
Progressus viæ Angelorum in malis

fuit duobus instantibus ante terminum, in bonis uno. 965
Terminatio viæ fuit in bonis Angelis, et in malis in distincto instanti a merito. 973
Articulus II. — Quæ sit causa obstinationis in dæmonibus. 981
Subtractio omnis auxilii ad bonum est causa obstinationis dæmonum. 983
Inflexibilitas Angeli in malo, vel bono post plenam electionem, et judicium. 988
Solvuntur argumenta. 997
Articulus III. — Quomodo spiritus torqueantur ab igne. 1010
Duo præsupposita. 1010
Variæ sententiæ. 1013
Resolutio. 1014
Solvuntur argumenta. 1025

QUÆSTIO CVI ET CVII.

De illuminatione, et locutione Angelorum. 1031
Summa litteræ. 1031
Disputatio XXV. — De locutione, et illuminatione Angelorum. 1032
Articulus I. — Quomodo spiritualiter loquantur Angeli inter se. 1032
Punctus difficultatis, et diversitas sententiarum. 1032
Resolutio ex mente D. Thomæ. 1039
Solvuntur argumenta. 1046
Articulus II. — Quid sit illuminatio in Angelis, et quibus conveniat. 1053
Materia circa quam fiat illuminatio. 1059
Ad quos pertineat illuminare. 1061

Sancti Amandi. — Ex typis de DESTENAY.